

АНАЛІЗ РІВНЯ СОМАТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут фізичної культури

У статті представлені результати оцінки рівня соматичного здоров'я студентів аграрних спеціальностей. Встановлено, що у досліджуваних переважає низький і нижче середнього рівні соматичного здоров'я. Лише незначний відсоток студентів мають середній рівень соматичного здоров'я. Отримані результати підтверджують тенденцію до погіршення стану здоров'я студентської молоді.

Постановка проблеми. Інтеграція українських вищих навчальних закладів в загальноєвропейський освітній простір висуває нові вимоги до програм навчання. У зв'язку з цим все частіше постає питання відповідності системи фізичного виховання інтересам студентства та потребам підготовки кваліфікованих спеціалістів, здатних до постійного пошуку нестандартних способів вирішення будь-якого виробничого завдання, використання досягнень науково-технічного прогресу, реалізації та самореалізації своїх професійних навичок і вмій у різних сферах економічної діяльності [5, с.222]. Основи процесу формування гармонійно розвиненої особистості майбутнього фахівця агропромислового сектору закладаються у вищій школі. Його фундаментальними аспектами є: зміцнення здоров'я, негативне ставлення до шкідливих звичок, формування системи здорового способу життя, досягнення високої та стійкої працездатності через заняття фізичною культурою і спортом. [2, с.174].

Рівень фізичного здоров'я майбутніх аграріїв залежить від багатьох показників, які являють собою складну консистентну систему. Систематичні навчальні заняття фізичним вихованням у ВНЗ та самостійні заняття фізичними вправами дозволяють забезпечувати нормальний фізичний і духовний розвиток особистості майбутнього фахівця агропромислового комплексу. Разом з тим, вони виступають обов'язковою умовою формування пріоритетного спрямування на зміцнення здоров'я і мотиваційним стимулом до систематичних самостійних занять фізичною культурою і спортом [7, с. 238].

На разі, більшість студентів нашої країни, вступаючи на навчання у ВНЗ, вже мають різноманітні відхилення у стані здоров'я. Сучасний стан організації фізичного виховання у вищій школі є причиною подальшого погіршення стану здоров'я майбутніх фахівців аграрної промисловості [8, с. 130]. Шляхи вирішення даної проблеми повинні лежати в площині підвищення функціональних резервів організму і зростання його енергетичного потенціалу завдяки зміцненню здоров'я студентства [2, с.174].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє констатувати, що сучасна система фізичного виховання у вищих навчальних закладах, малоефективна і не здатна забезпечити фахову підготовку випускників до виробничої діяльності, реалій подальшого професійного життя та потребує реформування [3-5]. У той же час, гостро постає питання про нестачу кваліфікованих професійних кадрів, зокрема в аграрній промисловості України. Результати аналізу публікацій вітчизняних науковців [2, 4, 5, 9] доводять, що більше 52% студентів мають низький рівень фізичного здоров'я, а більше половини випускників вищих навчальних закладів фізично неспроможні якісно працювати на виробництві.

Відповідно до положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах, фізичне виховання студентів розглядається як невід’ємна, найважливіша частина загального виховання студентства [6]. Засобами фізичної культури забезпечується загальна і спеціальна фізичні підготовки у контексті умов майбутньої професії. Отже, вирішуючи специфічні завдання, фізичне виховання студентства відіграє суттєву роль у моральному, вольовому та естетичному розвитку, вносить значний внесок у підготовку кваліфікованих та всебічно розвинених фахівців [2, 4, 5, 7]. Враховуючи вищезазначене, для ефективного вирішення завдань фізичного виховання студентів дуже важливо мати достовірну інформацію щодо рівня фізичної підготовленості та здоров’я, а також ступеня відповідності змісту навчальної програми інтересам студентів, оскільки основна мета фізичного виховання полягає у формуванні фізичної культури студентів і можливості реалізувати її у соціально-професійній, фізкультурно-спортивній діяльності та побуті [2-4, 8].

Мета статті: визначити рівень соматичного здоров’я студентів аграрних спеціальностей за експрес-системою Г. Л. Апанасенка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження проводилось серед студентів I–III курсів аграрних спеціальностей Сумського національного аграрного університету (юнаки n=431, дівчата n=221), Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка (юнаки n=315, дівчата n=116) та Глухівського агротехнічного інституту ім. С. А. Ковпака (юнаки n=108). З метою визначення індексу соматичного здоров’я досліджуваного контингенту, застосовувалась експрес-система оцінки рівня здоров’я Г. Л. Апанасенка, яка дає можливість комплексно визначити функціональний стан організму за показниками кардіореспіраторної та м’язової систем [1]. Зазначені показники формалізовані у кількісних одиницях і пов’язуються з рівнем індивідуального здоров’я.

Результати вимірювання антропометричних і фізіометричних показників досліджуваних представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Антропометричні і фізіометричні показники студентів I–III курсів аграрних ВНЗ

Показники	Юнаки (n = 864)		Дівчата (n = 337)	
	Статистичні показники			
	$\bar{x}$	σ	$\bar{x}$	σ
Зріст (м)	174,51	5,76	167,34	5,20
Маса (кг)	73,39	6,07	64,76	4,79
ЖЄЛ (мл)	3750,5	254,04	3117,95	144,88
Динамометрія кисті (кг)	40,22	3,20	28,03	2,71
ЧСС (уд/хв)	79,48	3,18	79,79	2,30
АТ _с (мм рт. ст.)	121,41	4,33	118,72	1,99

Аналіз отриманих даних свідчить про відповідність вагових, ростових та силових показників зазначених студентів віковим нормам розвитку. Зріст юнаків становить $174,51 \pm 5,76$ м, дівчат – $167,34 \pm 5,20$ м; вага юнаків коливається у межах $73,39 \pm 6,07$ кг, дівчат – $64,76 \pm 4,79$ кг. Життєва ємність легень досліджуваного контингенту складає $3750,5 \pm 254,04$ мл у юнаків і $3117,95 \pm 144,88$ мл у дівчат. Сила правої кисті становить у юнаків і дівчат $40,22 \pm 3,20$ кг та $28,03 \pm 2,71$ кг відповідно.

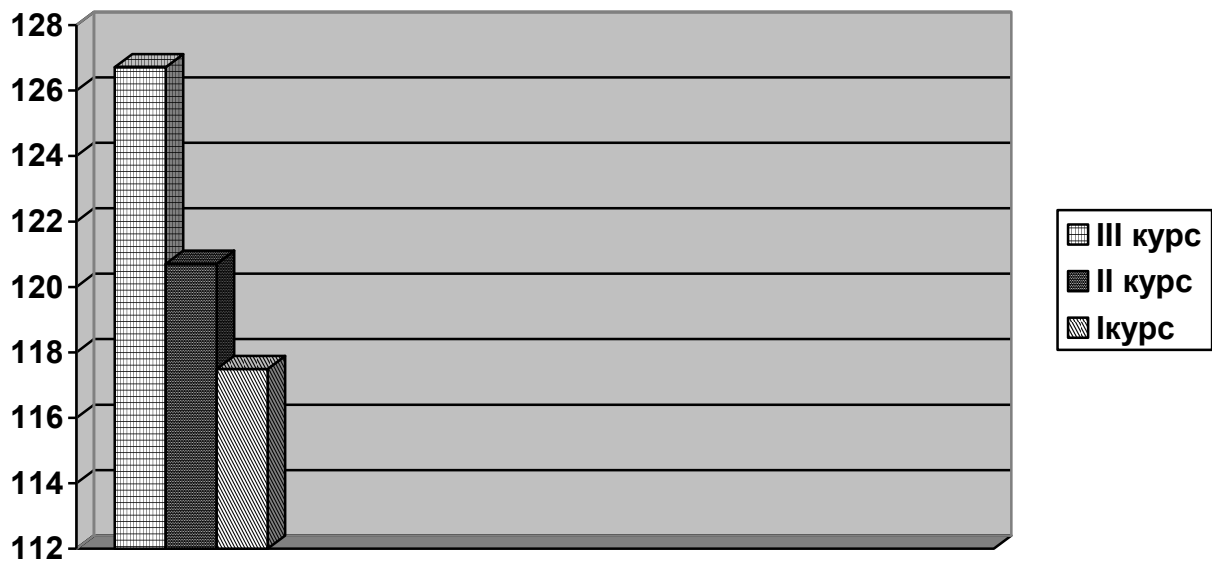

Рис. 1 Показники АТ_с студентів I, II і III курсів аграрних спеціальностей

Аналіз гемодинамічних показників досліджуваних показав, що ЧСС у юнаків і дівчат не виходить за межі норми і складає $79,48 \pm 3,18$ уд/хв та $79,79 \pm 2,30$ уд/хв відповідно. Показники АТ_с студенток відповідають нормам і становлять $118,72 \pm 1,99$ мм рт. ст. Показники АТ_с юнаків становлять $121,41 \pm 4,33$ мм рт.ст, що є вищими за норму. Подальший аналіз виявив найгірші показники АТ_с серед студентів III курсів (126.71 ± 1.56 мм рт.ст.) у порівнянні з показниками другокурсників ($120.7 \pm 2,18$ мм рт.ст.) і першокурсників ($117.49 \pm 2,01$ мм рт.ст.) (рис 1.).

Середні показники індексу соматичного здоров'я (ІСЗ) майбутніх аграріїв складають – 0.99 ± 1.85 бали у юнаків і 1.44 ± 1.74 бали у дівчат (табл. 2). Порівнюючи отримані дані з нормами оцінки рівня фізичного здоров'я юнаків та дівчат, визначених іншими науковцями [9] можна стверджувати, що показники індексу соматичного здоров'я юнаків та дівчат відповідають низькому рівню ($ІСЗ \leq 3$ бали).

Таблиця 2

Рівень соматичного здоров'я студентів аграрних спеціальностей та його складові

Показники	Юнаки (n = 864)		Дівчата (n = 337)	
	Середні значення	Бали	Середні значення	Бали
Масовий індекс (кг/м ²)	$24.07 \pm 1,11$	$-0.23 \pm 0,42$	$23.11 \pm 0,97$	$-0.21 \pm 0,41$
Життєвий індекс (мл/кг)	$51.28 \pm 3,49$	$-0.46 \pm 0,73$	$48.26 \pm 1,84$	$0.93 \pm 0,40$
Силовий індекс (%)	54.99 ± 4.53	$-0.92 \pm 0,31$	43.35 ± 3.49	-0.27 ± 0.47
Індекс Робінсона (ум.од.)	96.56 ± 6.32	-0.51 ± 0.57	94.72 ± 3.18	-0.40 ± 0.49
Проба Мартіне (с)	147.39 ± 11.04	1.11 ± 0.58	149.96 ± 16.22	1.29 ± 0.86
ІСЗ		-0.99 ± 1.85		1.44 ± 1.74

ІСЗ першокурсників та другокурсників становить 0.29 ± 2.02 і -1.07 ± 1.17 бали відповідно, студенти III курсів мають показник – 2.43 ± 0.71 бали. Показники

ІСЗ студенток I курсу складають 2.12 ± 1.82 бали, другокурсниць – 1.56 ± 1.84 бали, студенток III курсів – 0.51 ± 0.95 бали (рис. 2).

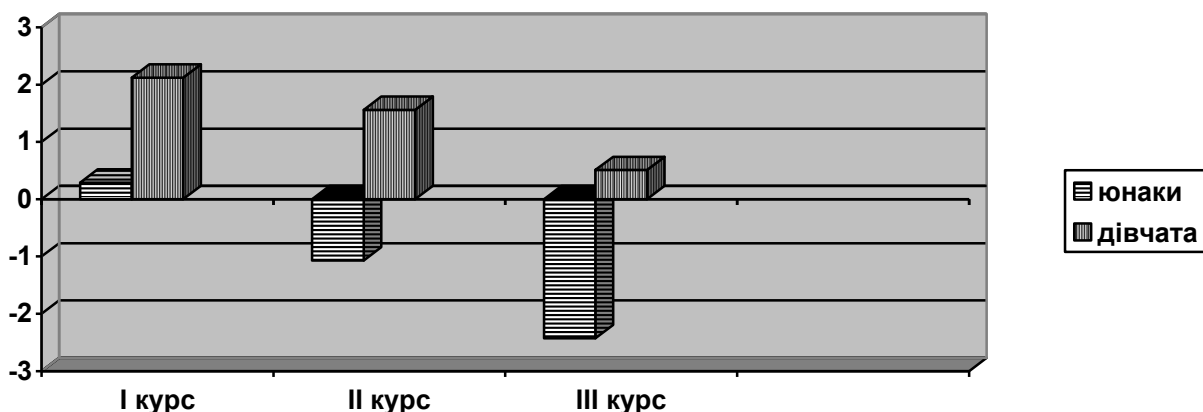

Рис. 2 Показники ІСЗ студентів і студенток I, II і III курсів аграрних спеціальностей

Аналіз одержаних результатів, щодо індексу соматичного здоров'я, дозволив нам визначити рівень фізичного здоров'я майбутніх спеціалістів агропромислового виробництва.

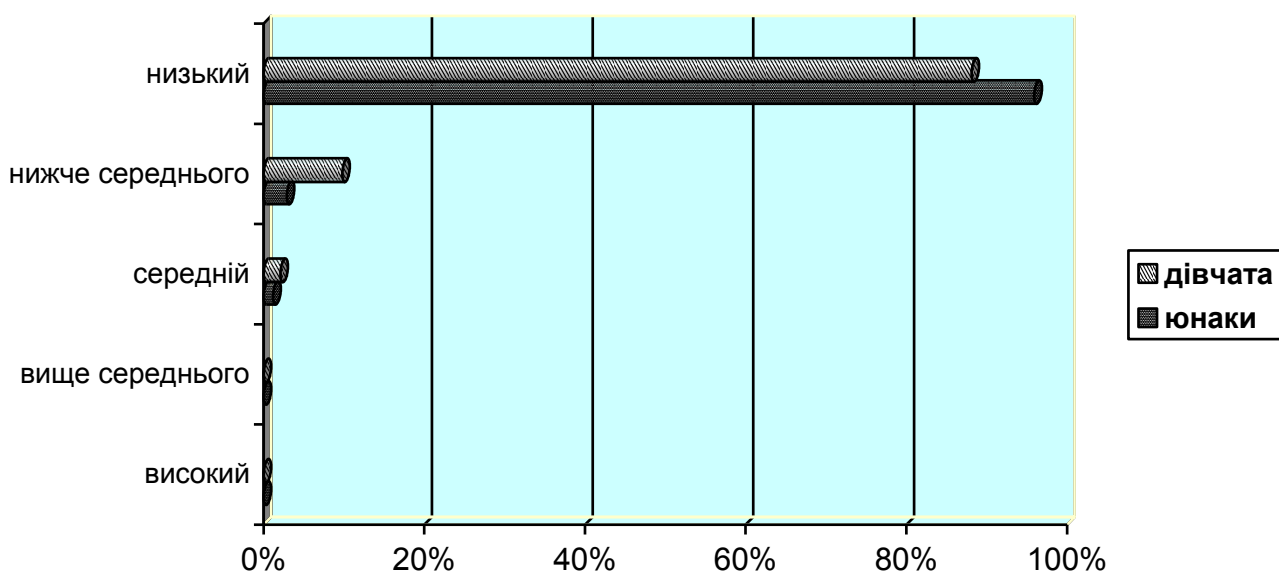

Рис. 3 Показники рівня фізичного здоров'я студентів аграрних спеціальностей

Низький рівень фізичного здоров'я, нами було виявлено у переважної більшості майбутніх фахівців (рис.3).

Висновки. Результати нашого дослідження констатують незадовільний рівень фізичного здоров'я студентів аграрних спеціальностей. 98,8% студентів та 97,9% студенток мають низький та нижчий за середній рівні; у 1,2% юнаків і 2,1% дівчат виявлено середній рівень фізичного здоров'я. Індекс соматичного здоров'я студентів аграрних спеціальностей відповідає низькому рівню і становить $-0,99$ балів у юнаків і $1,44$ – у дівчат.

Порівняльний аналіз показників ІСЗ студентів I, II та III курсів аграрних спеціальностей виявив, що середній показник ІСЗ у першокурсників становить 0.29 ± 2.02 бали, у другокурсників – 1.07 ± 1.17 бали, студенти III курсів мають показник -2.43 ± 0.71 бали. Показники ІСЗ студенток I, II та III курсів становлять 2.12 ± 1.82 бали, 1.56 ± 1.84 бали і 0.51 ± 0.95 бали відповідно.

Зазначимо, що у досліджуваних не було зафіксовано показників, які відповідають вищому за середній та високому рівню соматичного здоров'я

Список використаної літератури

1. Апанасенко Г.Л., Волгіна Л. Н., Бушуєв Ю. В. Експрес-скринінг рівня соматичного здоров'я дітей та підлітків: метод. реком. Київ: КМАПО, 2000. 12 с.
2. Дзюла Б.В. Рівень соматичного здоров'я студентів-першокурсників технічного коледжу ТНТУ ім. І. Пулюя. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Чернігів. 2013. Вип. 112. С. 174-176.
3. Круцевич Т. Ю., Воробьов М. І., Безверхня Г. В. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді: навч. посіб. Київ: Олімп. Література, 2011. 224 с.
4. Москаленко Н.В., Ковтун А.А. Влияние физической культуры и спорта на психофизиологическое состояние студентов. Фізичне виховання студентів. Харків. 2012. № 3. С. 83-87.
5. Мунтян В.С., Пліско В.І. Фізичне виховання у контексті положень нового закону України «Про вищу освіту». Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Чернігів. 2014. Вип. 118. С. 222-226.
6. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах: наказ Міністерства науки і освіти України від 11.01.2006 № 4 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-06> (дата звернення: 1.04.2019).
7. Рубаненко А. В. Психо-фізіологічні аспекти професійно-прикладної фізичної підготовки студентів аграрних спеціальностей. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Чернігів. 2017. Вип. 143. С. 238-241.
8. Сахненко А.В. Коломієць А.Я. Завдання професійно-орієнтованої фізичної підготовки кваліфікованих спеціалістів агропромислового комплексу. Спортивний вісник Придніпров'я. Фізичне виховання та спорт. Дніпро. 2018. № 2. С. 130-134.
9. Товкун Л.П., Царьова М.П. Оцінка рівня соматичного здоров'я студентів Переяслав-хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Молодий вчений. 2017. Вип. 9.1. С. 167-170.